

чергу значно погіршують якість життя, як фізичного так і психологічного [4].

Література:

1. Doka K.J. Disenfranchised grief. In K.J. Doka (Ed.), Disenfranchised grief: Recognizing hidden sorrow (pp. 3-11). Lexington, MA: Lexington Books, 1989.

2. Doka K.J. Aber R. Psychosocial loss and grief. In K.J. Doka (Ed.), Disenfranchised grief: Recognizing hidden sorrow (pp. 187-197). Lexington, MA: Lexington Press, 1989.

3. Leon I.G. Helping families cope with perinatal loss. In Global library of woman's medicine, 2008.

4. Розробка методичних рекомендацій щодо психологічного дослідження потерпілих у кримінальних справах, пов'язаних із домашнім насильством. (Міхеєва М. Л.; Донецьке відділення ННЦ ІСЕ)

НАПРЯМИ ОБЛІКУ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ОПЕРАЦІЙ РОЗРАХУНКІВ З ПРАЦІВНИКАМИ

Чабанюк Одарка,

*кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник
лабораторії товарознавчих та економічних досліджень
Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України,
доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування
Львівського торговельно-економічного університету*

Лобода Наталія,

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аналізу і контролю
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Розрахунки з працівниками завжди були актуальними як для самих працівників, з точки зору отримання доходів та формування соціальних внесків, а відтак – пенсійного стажу, так і для контролюючих органів, з точки зору повноти оподаткування та обґрунтованості віднесення до витрат суб'єктів господарювання. Особливої уваги потребують питання експертних досліджень, пов'язаних із правильністю нарахування заробітної плати та оподаткування доходів фізичних осіб [1, с. 14–15].

Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує

працівникові за виконану ним роботу (згідно Закону України «Про оплату праці»).

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і не грошовій формі) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності підприємствами, організаціями, іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ) визначені НП(С)БО 26 «Виплати працівникам». Види заробітної плати: основна заробітна плата; додаткова заробітна; інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Фонд оплати праці є сумою коштів, призначених для оплати праці. Класифікація фонду оплати праці показана на рис. 1.

Рис. 1. Класифікація фонду оплати праці [6, с. 149]

Облік розрахунків з оплати праці ведуть на рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Облік розрахунків за відрахуванням на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, за індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, страхуванням майна та за іншими розрахунками за страхуванням ведуть на рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» [7, с. 298–304].

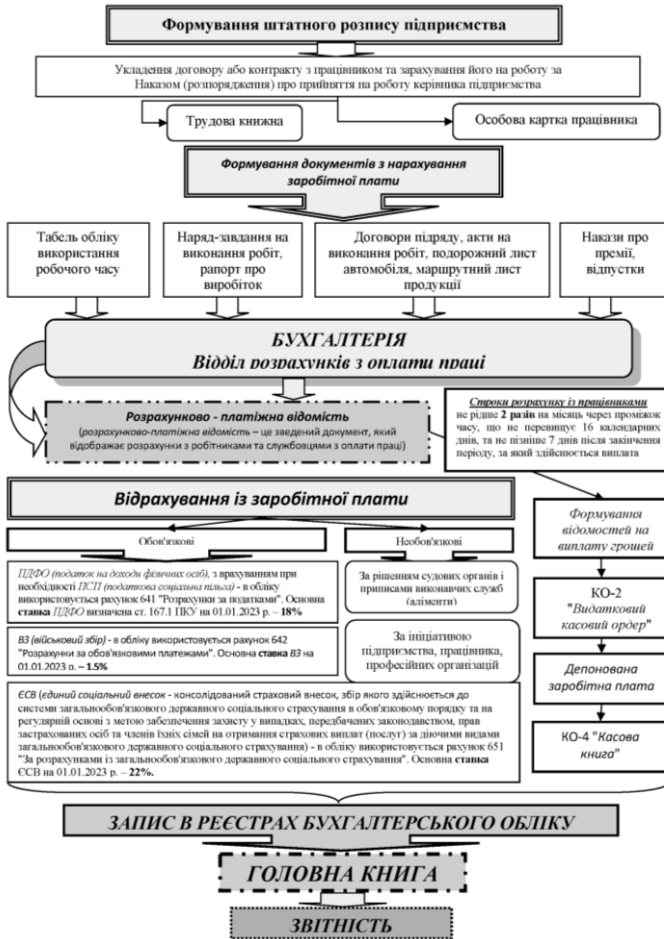
Держава регулює розмір оплати праці шляхом установаження мінімальної заробітної плати, прогресивного оподаткування тощо. Мінімальна заробітна плата – це законодавчо встановлений розмір, нижче якого не може здійснюватися оплата за виконану працівником місячну, годинну норму роботи (з 01.01.2024 р. – 7100,00 грн., з 01.04.2024 р. – 8000,00 грн.).

Заробітна плата виплачується робітникам регулярно в робочі дні в строки, встановлені в колективному договорі, але не рідше двох разів в місяць через проміжок часу, який не перевищує 16 календарних днів. У разі, коли день виплати заробітної плати збігається з вихідним, святковим або неробочим днем, заробітна плата виплачується напередодні.

Заборогованість підприємства з виплат працівникам у разі одержання підприємством готівки для виплати через касу підприємства та неотримання її працівниками в установленний строк відображається за Дебетом 661 і 663 та Кредитом 662. Не одержана в строк зарплата має назву депонована.

На кожного працівника у відділі кадрів відкривається особова картка, в якій зазначаються необхідні анкетні дані про працівника та всі зміни, які відбуваються у його роботі. Облік використання робочого часу (вихід на роботу, відпрацьований час, невиходи на роботу з різних причин та ін.) ведеться в таблиці (для цього використовують «Табель обліку використання робочого часу», який складає призначена особа і передає в бухгалтерію, як правило, два рази на місяць: для нарахування заробітної плати за першу половину місяця і розрахунку заробітної плати за місяць. Табель – це первинний документ з обліку відпрацьованого часу. Табель ведеться на протязі місяця керівником або обліковцем конкретного підрозділу, а в кінці із підписами вказаних осіб передається до бухгалтерії. Для виплати заробітної плати оформлюються видаткові касові ордери, розрахунково-платіжні відомості або платіжні відомості. Схема документообігу при нарахуванні та виплаті заробітної плати відображена на рис. 2.

Законом встановлено п'ятирічний перехідний період для передачі інформації про трудову діяльність працівників до Реєстру. Також, на час перехідного періоду буде використовуватись як паперова трудова книжка, так і електронна форма вже наявних або внесених відомостей про трудову діяльність.

Рис. 2. Схема документообігу при нарахуванні та виплаті заробітної плати

В електронній трудовій книжці буде відображатись уся інформація про стаж, яка наявна в паперовій трудовій книжці. Переглянути наявну інформацію про себе в т.ч. свій трудовий чи страховий стаж працівники зможуть на порталі електронних послуг Пенсійного фонду України.

З оплати праці членів трудового колективу й осіб, які працюють на підприємстві за трудовими угодами, договорами підряду, за сумісництвом, виконують разові та випадкові роботи, здійснюються:

– нарахування:

– *ЄСВ (єдиний соціальний внесок* – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування) – в обліку використовується рахунок 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування». Основна ставка ЄСВ на 01.01.2024 р. – 22%.

– утримання:

– *ВЗ (військовий збір)* – в обліку використовується рахунок 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами». Основна ставка *ВЗ* на 01.01.2024 р. – 1,5%.

– *ПДФО (податок на доходи фізичних осіб)*, з врахуванням при необхідності *ПСП (податкова соціальна пільга)* – в обліку використовується рахунок 641 «Розрахунки за податками». Основна ставка *ПДФО* визначена ст. 167.1 ПКУ на 01.01.2024 р. – 18%.

Відповідно до ПКУ кожний громадянин має право на податкову соціальну пільгу (*ПСП*) у розмірі однієї мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року. Право на *ПСП* має платник, який протягом місяця отримав заробітну плату, у сумі місячного прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округлену до найближчих 10 грн. *ПСП* працівник може отримати лише якщо його дохід за місяць не перевищує граничного розміру доходу – 4240,00 грн. у 2024 році. Розміри та перелік *ПСП* визначено у ПКУ.

Економічна експертиза операцій розрахунків з працівниками проводиться окремо від дослідження інших операцій економічного суб'єкта в таких випадках:

– коли на розгляд економічної експертизи поставлені питання, пов'язані з нарахуванням та виплатою заробітної плати, що призвело до розкрадання коштів в особливо великих розмірах;

– є порушення нормативних документів в області бухгалтерського обліку операцій з нарахування та виплатою заробітної плати, що послужили підставою несплати відповідних податків та зборів;

– виявлені факти привласнення грошових коштів окремими працівниками підприємства (керівником, касиром, бухгалтером), що мають доступ до нарахування та виплати заробітної плати.

Орієнтовний перелік питань, які вирішуються експертами-економістами у процесі експертизи оподаткування доходів фізичних осіб викладено у Методиці дослідження операцій з оподаткування доходів фізичних осіб:

- чи підтверджується документально зазначене в акті податкової інспекції (зазначаються реквізити акту) заниження об'єкта оподаткування в розмірі (зазначається сума) за період (зазначається період) і донарахування до сплати в бюджет податку на доходи фізичної особи в розмірі (зазначається сума);

- чи підтверджується документально зазначене в акті податкової інспекції (зазначаються реквізити акту) заниження об'єкта оподаткування за період (зазначається період) і донарахування до сплати єдиного податку до бюджету в розмірі (зазначається сума);

- чи відповідають визначені та задекларовані фізичною особою – підприємцем (особою, яка провадить незалежну професійну діяльність) доходи в розмірі (зазначається сума) за період (зазначається період) наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України;

- чи відповідають визначені та задекларовані в розмірі (зазначається сума) витрати фізичною особою – підприємцем (особою, яка провадить незалежну професійну діяльність) за період (зазначається період) наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України;

- чи підтверджується документально та нормативно відображення у податковому обліку фізичної особи – підприємця нарахування амортизації в розмірі (зазначається сума) за період (вказується період).

- чи підтверджуються документально висновки акту державної податкової інспекції (зазначаються реквізити акту) про завищення фізичною особою – підприємцем заявленої суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість за період (указується період) [2, с. 64–66].

Об'єктами дослідження є: система нормативно-правових документів, що регламентують нарахування, оподаткування та виплату заробітної плати; касові та банківські операції; первинні і зведені документи; реєстри аналітичного і синтетичного обліку розрахунків з працівниками; обґрунтованість нарахування заробітної плати та повнота її оподаткування.

Джерелами інформації для дослідження операцій з нарахування, оподаткування та виплати заробітної плати є: нормативні правові акти України; внутрішні нормативні акти; первинні документи та реєстри бухгалтерського обліку з нарахування, оподаткування та виплати

заробітної плати; акти ревізій і внутрішніх перевірок нарахування, оподаткування та виплати заробітної плати.

Література:

1. Воронко Р. М., Чабанюк О. М. Особливості судово-бухгалтерської експертизи та окремі питання її нормативно-правового регулювання /Р. М. Воронко, О. М. Чабанюк, М. Ю. Чік, Воронко О. С. // Вісник Львівського торговельно-економічного університету / [ред. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2022. – Вип. 67. – 92 с. – (Економічні науки). DOI: 10.36477/2522-1205 DOI: 10.36477/2522-1205-2022-67 Електронна версія : <http://www.lute.lviv.ua/education/nauk-vydan/visnyk-ekon/> (с. 13-20).

2. Звіт про науково-дослідну роботу «Методика дослідження операцій з оподаткування доходів фізичних осіб». Одеський НДІСЕ. 2016.

3. Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Сенишин Б. Б. Податковий контроль у структурі фіскальної політики (функціональний аспект). Бізнес Інформ. 2021. № 3. С. 148-155. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001261167>

4. Мединська, Т., Чабанюк, О., & Малець, А. (2017). СПЕЦІАЛЬНІ ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ. Сталий розвиток економіки, (4(37)), 162-168. вилучено із <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/234>

5. Чабанюк, О. М. «Аспекти проведення досліджень у сфері оподаткування.» (2024).

6. Чабанюк, О. М., and Н. О. Лобода. «Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посіб.» Київ: Алерта (2023).

7. Чабанюк, О. М., and У. М. Залуцька. «Облік оплати праці в ринкових умовах». *Науковий вісник НЛТУ України* 21.3 (2011): 298-304.